

REINA CRISPIJN

Het winterschilderij

ABCOUDE

GROTE LETTER BIBLIOTHEEK

De dag was nog niet helemaal doorgebroken. Het schemerroze licht van de opgaande zon verzachtte de contouren van de straat.

Mollie Breevoord stond voor het raam van de huiskamer en keek naar buiten. Aan de overkant van de straat ging een deur open. Een meisje, gekleed in een donkerblauw jack en een rode broek, glipte naar buiten en trok heel voorzichtig de deur achter zich dicht.

‘Daar gaat ze weer,’ mompelde Mollie voor zich uit.

‘Wat zie je toch weer op de vroege morgen, Mol?’ klonk een geamuseerde stem achter haar. Kees, Mollies echtgenoot, kwam achter haar staan.

‘Ik vraag me af waar zij...’ – Mollie wees op het weglopende meisje – ‘...iedere zaterdagmorgen in de vroege naartoe gaat.’

‘*Zij* gaat misschien naar een hobbyclub,’ opperde Kees.

‘Op de vroege zaterdagmorgen? Laat me

niet lachen.'

'Of *zij* gaat boodschappen doen.'

'Dat doet ze altijd later op de dag met Frank.'

'*Zij* heeft misschien een geheime ontmoeting met een vriendje.'

'Ach, welnee, Kees. Ingeborg is geen type om een vriendje te hebben. Veel te kinderlijk.'

'Kom, kom, Mol, ze is al veertien. Daarbij, ze ziet er aardig uit. Niks mis mee.'

Mollie zuchtte diep. 'Ingeborg is geen gewoon meisje, Kees. Ingeborg houdt van kunst. Ingeborg zit iedere dag met haar neus in de boeken. Ingeborg taalt niet naar jongens, en ook niet naar meisjes. Ingeborg is wat apart. En daarom ben ik zo nieuwsgierig...'

'...waar ze iedere zaterdagmorgen naartoe gaat,' maakte Kees Mollies zin af. 'Je bent onverbeterlijk nieuwsgierig, Mol.'

Mollie haalde haar schouders op. Wat was er mis met nieuwsgierigheid?

Diep weggedoken in haar jack liep Ingeborg van Wijngaarden door het centrum van het stadje. Er liepen amper mensen op straat. De meeste mensen sliepen nog. Heerlijk leeg, de wereld even alleen van haar. Ingeborg zwierf

graag rond door de stegen en poortjes die toegang gaven tot de stille hofjes met hun binnentuinen, waarin altijd iets nieuws te ontdekken viel. Alleen haar vader wist van haar zwerftochten door de stad. Tenminste, ze had het hem in een onbewaakt ogenblik verteld, maar of hij het echt wist... Meestal was haar vader niet geïnteresseerd in wat ze deed. Hij vroeg er wel naar, maar of hij haar antwoorden werkelijk hoorde, betwijfelde ze. Natuurlijk vond ze dat gebrek aan belangstelling niet leuk, maar je kon het ook van een positieve kant bekijken: haar vader was tenminste geen nieuwsgierige bemoeial.

Nu liep ze door de Hovenierslaan. Het geluid van de ritselende bladeren van de oude bomen leek op het ruisen van de zee, wat bij Ingeborg een gevoel van vrijheid opriep. Als ze ooit veel geld kreeg, ging ze aan zee wonen, nam ze zich voor. Halverwege de laan lag galerie Walraven, die voornamelijk schilderijen, etsen en tekeningen verkocht. Ingeborg was vooral dol op schilderijen. Waar die kunstzinnige aanleg vandaan kwam, wist ze niet. Zeker niet van haar moeder. Die reageerde bijna vijandig toen ze een keer laaiend enthousiast was over een schilderij van de galerie.

Ingeborg liet het voortaan wel uit haar hoofd nog maar iets te vertellen over iets wat ze gezien had. De gevoeligheid voor kunst kwam ook niet van haar vader, die een complete analfabeet was op dit gebied en waarschijnlijk nog nooit de binnenkant van een museum had gezien. De enige die haar een beetje begreep, was Pascal, de buurjongen van de overkant, die zo goed kon tekenen en schilderen. Pascal... Ingeborg glimlachte. Ze was als kleuter verliefd op hem geworden. Vrolijke Pascal met zijn bijna witte haren, zijn helblauwe, lachende ogen, altijd in voor plagen en grappen.

Uit de verte zag Ingeborg dat de etalage van galerie Walraven veranderd was. De stalen rolluiken waren al opgetrokken. De laatste twee maanden had er een serie kleine, in felle, mediterrane tinten geschilderde panelen van een Italiaanse schilder gehangen. De kleurrijke etalage was in schril contrast geweest met het onverwachte grijze weer dat de overgang van de zomer naar de herfst aangaf. Maar nu was de uitbundige kleurenpracht uit de etalage verdwenen. Nieuwsgierig liep Ingeborg snel naar het raam. Overrompeld bleef ze staan. Ze keek naar het schilderij dat een-

zaam op een schildersezal stond in het midden van de etalage.

Het paneel, gevat in een ouderwetse, goudkleurige lijst, stelde een winterlandschap voor. Op een klein bordje dat op de grond tegen de schildersezal stond, was in zwarte letters geschreven: *Gezicht op Workum – Petrus van den Valckenburgh 1592-1649*. Aan de linkerkant van het doek verhief zich de hoge Sint-Gertrudiskerk. Een rij huizen stond als een smal decorstuk voor het imposante gebouw. De daken waren bedekt met sneeuw, niet in een helle, verblindende kleur wit die pijn deed aan je ogen, maar in een zacht, warm wit, dat vermengd was met sepiatinten. Op de voorgrond schaatsten figuren over het ijs. Kleine kinderen werden voortgetrokken op houten sleetjes. Een hondje sprong vrolijk tussen de kinderen. Een echtpaar zwierde naar een koek-en-zopietentje dat in de beschutting stond van wat bomen langs de kant. Maar het allermooiste was wel de rode arrenslee, beschilderd met vrolijke motieven en voortgetrokken door een zwart paard. In de slee zaten mensen, warm ingepakt onder een deken. De koetsier die achterop op de bok zat, zwaaide met een zweep. Tegen de achter-

grond van een donker wordende, grijs-witte hemel strekten zich besneeuwde velden uit tot aan de horizon.

Er gebeurde iets met Ingeborg. Een volkomen onbekend gevoel trok door haar heen. Het winterlandschap pakte haar, zoog haar mee, betoverde haar. Zo voelde verliefdheid, maar kon je wel verliefd worden op een ding, op een schilderij? Dat winterlandschap hoorde bij haar, was speciaal voor haar gemaakt, wist ze heel zeker. Het hinderde niet dat de schilder dit landschap eeuwen geleden had geschilderd. Tijd was niet van belang, viel zelfs weg. Die schilder... Maandagmiddag zou ze naar de bibliotheek gaan en alle boeken opzoeken die over Petrus van den Valckenburgh waren geschreven. Ze wilde alles over hem weten. Waarschijnlijk was hij een Vlaming, want de meeste Hollandse schilders uit die tijd kende ze wel.

Het was alsof een soort roes bezit van haar had genomen. De gedachten tolden door haar hoofd. Op een vreselijke dag zou iemand dit kostbare schilderij kopen. Het winterschilderij zou weggaan, verdwijnen uit haar leven. Een onverdraaglijke gedachte. Ze moest weten wie de eigenaar zou worden. En eens, daarvan was

ze heilig overtuigd, zou zij het winterschilderij in bezit krijgen. Dat was voorbestemd.

‘Dat meisje staat er weer,’ zei Ellen Barnhoorn, verkoopster van galerie Walraven.

Haar mannelijke collega kwam snel toege-
lopen.

‘Ik weet dat ze van schilderijen houdt, maar nu lijkt ze wel in trance,’ meende Ellen.

‘Vreemd. Zo bijzonder vind ik het schilderij ook weer niet,’ zei de man.

‘Hoe kun je dat nu zeggen? Ik begrijp dat kind helemaal. Wat is er mooier dan een schilderij van een winterlandschap,’ antwoordde Ellen. ‘Ze droomt op dit moment vast verhalen over de mensen die op het ijs zijn. Dat deed ik vroeger ook.’

‘Mijn heden, waar jullie, vrouwen, al niet over kunnen fantaseren,’ riep de verkoper uit. Hij keek nog een keer naar het meisje. Wel een aardig gezichtje. Vooral die ogen waren opmerkelijk. ‘Ik heb het idee dat ik haar eerder gezien heb. Die ogen komen mij zo bekend voor.’

‘Raar. Dat idee heb ik nu ook,’ merkte Ellen verrast op.

‘Misschien een dochter van een klant?’

‘t Zou kunnen,’ antwoordde Ellen. ‘Of misschien de dochter van een schilder. Romanistisch.’

Haar collega dacht nog even na, schudde zijn hoofd en liep weg. Ellen Barnhoorn bleef staan. Ze zag de geconcentreerde blik in de vreemde, grijsgroene ogen en de bijna extatische trek op het bleke meisjesgezicht. Ze herkende het verlangen dat haar nog steeds overviel, wanneer ze een heel mooi schilderij of ander kunstwerk zag. Het meegezogen worden door de schoonheid van iets. Ze had nu al medelijden met het meisje, wanneer het schilderij verkocht zou worden en zou verdwijnen uit de etalage. Zo lang zou dat niet meer duren. Er waren al heel wat potentiële kopers afgekomen op het stuk van Petrus van den Valckenburgh, maar de prijs bleek steeds het struikelblok. Zelf zou Ellen het schilderij ook missen. Dat wist ze nu al. Alsof je vaarwel moest zeggen tegen een heel goede kennis.

Ingeborg zag opeens de verkoopster staan. Ze zuchtte nog eens diep, nam met spijt afscheid van het winterlandschap en liep door. Ze sloeg de hoek van de Hovenierslaan om en wandelde de Kuiperssteeg in, die de verbinding vormde met het Schepenplein. Aan de

rechterkant grensde het steegje aan een verweerde, met mos begroeide muur. Ingeborg bleef even staan en sprong toen op de gladde, vochtige muur. Beneden haar lag de tuin van het augustinessenklooster. Het was een grote, verwaarloosde, vooral geheimzinnige tuin met veel oude bomen. Over de kruinen lag een warmgouden glans, maar onder de bomen wist Ingeborg het schemerdonker van de overwoekerde paadjes en het opgroeiende struikgewas. De voor het overgrote deel bejaarde zusters waren niet meer in staat de hele tuin te bewerken. Alleen de moestuin, die vlak aan de achterkant van het klooster grensde, werd zorgvuldig onderhouden. Daar hadden de zusters dan ook baat bij.

Wanneer Ingeborg boeken las over lang vervlogen tijden, over koningen en ridders, kasteeltuinen en labyrinten, dacht ze onwillekeurig aan de oude kloostertuin met zijn geheime plekjes. Er was niemand op deze zaterdagmorgen aan het werk in de tuin. Groepjes gele paddenstoelen stonden aan de voet van een oude, kronkelige notenboom. Onder de appelbomen lagen valappels, die zeker nog door de zusters opgepakt zouden worden, want alles wat ook maar enigszins eetbaar